

Veronika Mikešová: Archeologie a veřejnost – vztah vědního oboru a laické veřejnosti. Praha 2012, 138 s. textu a obrazové přílohy. Diplomová práce, Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF UK Praha

Předložená diplomová práce Veroniky Mikešové vstupuje takřka v našich podmínkách na pole neorané a osobně mne překvapuje pozitivně zralostí názorů na problematiku archeologie a veřejnosti v našich podmínkách. Proč? Jde o obtížný podobor založený hluboce na etických zásadách s využitím metody apelování směrem k ideálnímu stavu. To se aplikovaně v textech tohoto typu projevuje obraty „měli bychom“ apod. A čímsi, co by jiná část archeologie bezpochyby označila jako „plané teoretizování“. A to nečteme rádi.

Diplomová práce musí být prací teoretickou a tento požadavek autorka splnila vyváženou snahou komplexně mapovat danou problematiku v našich podmínkách. Ano, mnohé bylo již napsáno a práce by pouze na kompilaci stávajících poznatků nemohla být postavena. Badatelsko-výzkumnou část představují tolik potřebné výsledky dotazníků či anket s novými výsledky. Jedinou otázkou je, nakolik jsou reprezentativní s ohledem na jejich počet. V každém případě však jde o velký krok vpřed. Věřím, že v zásadě platí zjištěné teze, že česká laická veřejnost archeologii jako vědu nezavrhuje, ovšem nemá o ní dostatek informací, že chybí popularizační časopis a pořad o archeologii v médiích (s. 122-123), že nadějí prezentace jsou zatím veřejnosti ne dost známé archeoparky, že veřejnost neumí archeologické památky či dílčí prezentace zasadit do kontextu, že muzea zůstávají klíčovými institucemi pro kontakt s veřejností, přestože byla vtažena do kolotoče terénních výzkumů (s. 116-120). Je také jasné, že jsou mezi muzejními institucemi obrovské rozdíly, kdy jedni dělají výzkumy a prezentaci archeologie, zatímco jiní ani jedno. Zřejmě jde také o osobnostní rozdíl mezi jednotlivými archeology, z výzkumů autorky plyne jednoznačně, že ne každý archeolog je schopen před veřejnost předstoupit.

Hlavní smysl práce přesto vidím v oněch etických zásadách a pravdivých hodnoceních přístupu naší archeologie k danému tématu. Zdá se, že vyrostla generace, která se již nemusí bát zavržení. Jeho důvody autorka dobře zná, když jasně uvádí, že „popularizaci se věnují jen archeologové, kteří nemají buňky na skutečnou vědu“ (s. 122), což je zvláště trestuhodné v době „bodované vědy“, které mnozí rádi podlehli (s. 121). Otázkou však je, jestli pouze s ní přežijí.

Zvláště cením tezi o nutnosti aplikace zahraničních zkušeností na naše podmínky (s. 124), naše společnost vskutku reaguje mnohdy nevyzpytatelně a negativněji než na území západně od našich hranic. Spíše než hledání důvodů proč to tak je, je důležitější debatovat o tom, jak to změnit. To autorka činí ve svém závěrečném pokusu (s. 124-127). Z těch nejzávažnějších navržených „opatření“ chci vyzdvihnout nutnost specializace institucí, což bude obtížné v době nastavených parametrů „bodované vědy“ a „přivydělávání si“ terénními výzkumy. Pokud nebude či nebudou instituce nebo části pracovišť osvobozené od těchto pseudomanažerských metod, bude početní redukce archeologických míst na dohled. Dále vyzdvihuji péči o vztah školních dětí k archeologii, je jej ovšem nutno řešit na širším poli než je ukázková hodina výuky. Obnovit konference o archeologii a veřejnosti, ovšem odlišit tematicky péči o ochranu archeologického dědictví a oboustrannou komunikaci mezi archeologií a veřejností. To není skepse, kterou chce autorka oprávněně odstranit, ale realita, která vždy strhává ideály dolů. Pokud se (finančně zajištěná) část naší archeologie nezačne daným tématem přesto zabývat, stane se kulturní dědictví předmětem obchodu s kuriozitami v podobě, kterou ani dějiny naší archeologie nepamatují.

Abych pouze nechválil. Mám drobné výhrady ke dvěma oblastem – drobné pravopisné nedostatky (např. s. 24: osobnosti určovali + ty očekávání, dále s. 124, 125) a některé pojmy. V roce 2009 jsem v jednostránkovém úvodníku nikde nepoužil pojem „archeologie věnovaná veřejnosti“ (s. 9), byla zde jen zmínka opisem o „archeologii orientované na komunikaci s neodbornou veřejností“. Ne tedy jako název podoboru. Ostatně, ono „public archeology“ osobně používám ve smyslu „archeologie a veřejnost“, kde spojka „a“ představuje právě onu rovnoprávnost a obousměrnost komunikace. Disciplínu stejného názvu učím už několik let a jak jsem si všiml, stejný název používá i pan doc. Popelka. Nicméně i na pojem „veřejná archeologie“ jsem si v průběhu četby této zajímavé práce zvykl. A především, problém není v pojmech, které zvolíme, ale v obsahu, který jim je nutno dát. Mnohé pojmy, které autorka používá bez „překlady“, jsme převzali (např. public relations) a autorka sama názorně demonstruje svoji oprávněnou snahu aplikovat public relations na podmínky archeologie. Obdobně používám pojem „experiment v archeologii“ pro vědecké poznatky experimentu, zatímco tradiční pojem „experimentální archeologie“ pro širší škálu činností tak, jak v zahraničí vznikl. Ani to však není

podstatné z pohledu veřejnosti. Ta vždy bude vnímat pouze kvalitní a nekvalitní prezentaci.

Veronika Mikešová představuje kvalitní, obsáhlou, vyváženou a odvážnou práci plnou nadšení pro věc a plnou intuice. Tedy schopnosti vycítit potřeby těch „na druhé straně“. Tyto věci se nikdo nenaučí ve škole, nebo lépe řečeno, bylo by patrné, že se je pouze naučil. Jako bude dobrý a špatný učitel pravěku bez ohledu na to, co zaznělo v době jeho školní přípravy, bude i dobrý a špatný „veřejný archeolog“ v naší společnosti. Ale bude na něm záviset mnohé.

Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji známkou výborně

Doc. PhDr. Radomír Tichý, PhD., oponent práce

14.6.2012 Hradec Králové